

УДК 330.341.1:004.65:614.8

К.І. Соколенко, канд. техн. наук

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ НАУКОВО - ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

У роботі наведено результати аналітичних досліджень нормативних документів та інтернет-джерел щодо визначення актуальних питань забезпечення комерціалізації наукових розробок і ефективного використання науково-технічного потенціалу у сфері цивільного захисту шляхом розвитку науково-інформаційних ресурсів та активізації діяльності трансферу технологій.

Ключові слова: науково-інформаційні ресурси, технологія, трансфер технологій..

K. Sokolenko, Cand. of Sc. (Eng.)

LIVE ISSUES OF SCIENTIFIC AND INFORMATION RESOURCES DEVELOPMENT AS WELL AS TECHNOLOGIES TRANSFER IN THE SPHERE OF CIVIL PROTECTION

The paper contains some results of the analytical research of a number of regulatory documents and Internet sources to identify live issues of the commercialization of the scientific developments as well as effective use of scientific and technological capabilities in the sphere of civil protection through the development of some scientific and informational resources as well as activation of the technologies transfer.

Keywords: science and information resources, technology, and technologies transfer.

Забезпечення інформатизації в Україні є важливим напрямом у будь-якій сфері діяльності, за яким визначаються шляхи розв'язання актуальних проблем в інтересах науково-технічного, економічного і соціального прогресу країни. Для досягнення зазначеного потрібно володіти потужними інформаційними ресурсами, ефективною системою їхньої реалізації та перспективного розвитку.

Розвиток інформаційних ресурсів у виробничій сфері та їхній вплив на економіку підприємств вивчається уже тривалий час та має конкретні рішення. Інформаційні ж ресурси не виробничих сфер, а саме – науки, їх використання, реалізація і вплив на ефективне функціонування галузі потребують більш глибокого вивчення.

Метою даної роботи є аналіз нормативних документів, інтернет-джерел щодо визначення актуальних питань забезпечення комерціалізації наукових розробок та ефективного використання науково-технічного потенціалу у сфері цивільного захисту шляхом розвитку науково-інформаційних ресурсів та активізації діяльності трансферу технологій.

Слід зазначити, що правові та економічні відносини громадян, юридичних осіб, держави, котрі виникають при створенні, одержанні, використанні та поширенні науково-технічної інформації, а також правові форми міжнародного співробітництва в цій галузі визначаються та регулюються Законом України «Про науково-технічну інформацію» [1]. Також цим законом визначено, що інформаційні ресурси науково-технічної інформації - це систематизоване зібрання науково-технічної літератури і документації (книги, брошури, періодичні видання, патентна документація, нормативно-технічна документація, промислові каталоги, конструкторська документація, звітна науково-технічна документація з науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, депоновані рукописи, переклади науково-технічної літератури і документації), зафіксовані на паперових чи інших носіях.

Таким чином, інформаційні ресурси – це довідково-інформаційний фонд, система каталогів і картотек, автоматизовані бази і банки даних, довідкова і бібліографічна продукція тощо, які дозволяють розв'язувати проблеми інформування та є основою науково-інформаційної діяльності. Однією з основних складових науково-інформаційної діяльності є здійснення пошуку та поширення науково-технічної інформації. Саме діяльність, яка спрямована на реалізацію оперативного забезпечення необхідною науково-технічною інформацією й актуальними технічними рішеннями розробників, виробників, споживачів наукомістких технологій і потенційних інвесторів, а також на сприяння розвитку партнерських відносин України з міжнародним співтовариством, здійснюється в області трансферу технологій.

Практично усі розвинені країни світу використовують трансфер технологій для регулювання відносин між наукою та промисловістю, знаннями та досвідом, технологічними процесами та продукцією, що виробляється. Для реалізації цього механізму інноваційного процесу створюються умови як на законодавчому, так і на організаційному рівні, які сприяють більш ефективному використанню наукового та науково-дослідного потенціалу у приватному секторі економіки, у сфері малого та середнього бізнесу. Трансфер технології дозволяє покращити умови співпраці на міжнародному ринку, реалізує саме не адміністративний вплив на структуру виробництва товарів та послуг національного сектору економіки, а ринковий підхід на передачу передових наукових розробок у виробництво.

Розвиток трансферу технологій має певний вплив на реструктуризацію економіки та її інноваційний розвиток. Як приклад, можна навести російську мережу трансферу технологій (Russian Technology Transfer Network, RTTN) [2], яка була створена у 2002 році і на теперішній час об'єднує більше 70 інноваційних центрів із 29 регіонів Російської федерації та країн СНД. Створена мережа - це інструмент інноваційної інфраструктури, який дозволяє ефективно розповсюджувати технологічну інформацію та здійснювати пошук партнерів для реалізації інноваційних проектів.

В Україні, яка має значний науково-технічний потенціал, реалізація трансферу технологій також є актуальним завданням, розв'язання якого сприятиме реалізації державної політики у сфері науки та інновацій [3, 4].

Саме з метою активізації діяльності у сфері трансферу технологій, як складової частині інноваційної діяльності в Україні, 2 жовтня 2012 року за № 5407-VI прийнято Закон України «Про внесення змін до Закону України з питань трансферу технологій» для врегулювання проблемних питань в сфері трансферу технологій і удосконалення положень Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» (далі – Закон) [5], який викладений у новій редакції.

Цей Закон визначає правові, економічні, організаційні та фінансові засади державного регулювання діяльності у сфері трансферу технологій і спрямований на забезпечення ефективного використання науково-технічного та інтелектуального потенціалу України, технологічності виробництва продукції, охорони майнових прав на вітчизняні технології та/або їх складові на території держав, де планується або здійснюється їх використання, розширення міжнародного науково-технічного співробітництва у цій сфері.

У цьому Законі визначено певний ряд термінів, що вживаються, у тому числі такі:

складова технології – частина технології, де відображено окремі елементи технології у вигляді наукових та науково-прикладних результатів, об'єктів права інтелектуальної власності, ноу-хау;

технологія – результат науково-технічної діяльності, сукупність систематизованих наукових знань, технічних, організаційних та інших рішень про перелік, строк, порядок та послідовність виконання операцій, процесу виробництва та/або реалізації і зберігання продукції, надання послуг;

трансфер технології – передача технології, що оформляється шляхом укладення між фізичними та/або юридичними особами двостороннього або багатостороннього договору,

яким установлюються, змінюються або припиняються майнові права та обов'язки щодо технології та/або її складових.

Якщо проаналізувати [6, 7], англomовне слово «трансфер» на теперішній час вживається частіше ніж термін «впровадження». Разом із тим, це не просто заміна слів, а інше осмислення процесу перетворення інноваційних пропозицій. «Трансфер» передбачає не тільки передачу інформації, а ще й її застосування за участі розробників, споживачів та постачальників, які надають необхідні для цього інформаційні, фінансові та інші послуги на всіх стадіях просування технологій та/або їх складових на ринок. Таким чином, при трансфері технологій важливу роль відіграють суб'єкти – учасники цього процесу.

Відповідно до Закону [5], суб'єктами трансферу технологій, участь яких є обов'язковою в її реалізації у кожній сфері діяльності, визначено центральні органи виконавчої влади (далі – ЦОВВ), до сфери управління яких належать науково-виробничі підприємства, наукові установи та організації, вищі навчальні заклади, що здійснюють згідно з їх положеннями наукову, науково-технічну діяльність, створюють та/або використовують технології та їх складові. Також на кожен ЦОВВ покладено завдання щодо створення структурних підрозділів з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності. З метою реалізації Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», перша редакція якого була прийнята ще у 2006 році, Кабінет Міністрів України постановою від 1 серпня 2007 року № 995 затвердив Типове положення про структурний підрозділ з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності [8].

Але, на жаль, у зв'язку із заходами щодо реорганізації ЦОВВ, у Міністерстві надзвичайних ситуацій такий відділ не було створено. Разом із тим, для розв'язання проблем щодо забезпечення реалізації трансферу технологій у сфері цивільного захисту необхідно провести відповідні заходи організаційно-методичного характеру.

Слід також відмітити, що Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України наказом від 11 січня 2012 року № 10 затвердило Порядок надання відомостей про основні результати наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності та у сфері трансферу технологій [9] з метою узагальнення таких відомостей, які подаються головними розпорядниками бюджетних коштів.

Отже, на теперішній час на законодавчому рівні визначено завдання та повноваження щодо реалізації трансферу технологій і у сфері цивільного захисту та встановлено відповідну звітність за цією діяльністю підприємствами, науковими установами, організаціями та вищими навчальними закладами.

Для досягнення зазначеного необхідно звернути увагу на наступне:

- формування бази даних про технології та/або їх складові, майнові права, зокрема про майнові права інтелектуальної власності, а також забезпечити доступ до них осіб, заінтересованих у використанні певної технології та/або її складових;
- наявність інформації про завершені технології, зокрема створені або придбані за бюджетні кошти, про технології, створені або придбані підприємствами державної форми власності, а також про технології, що пропонуються для реєстрації суб'єктами трансферу технологій (власниками технологій), для включення їх до реєстру;
- наявність інформації про передані технології, створені за бюджетні кошти;
- підготовку пропозицій щодо найбільш ефективних шляхів використання та/або трансферу технологій та їх складових, насамперед вітчизняного походження; (можливе оголошення конкурсів, участь у багатосторонніх договорах тощо);
- підготовку пропозицій про необхідність підтримання патентування технологій та/або їх складових за межами України;
- своєчасне подання уповноваженому органу з питань реалізації державної політики у сфері трансферу технологій звітів про патентно-кон'юнктурні, наукові дослідження, конструкторські, проектні, випробувальні роботи, пов'язані зі створенням і використанням

технологій та їх складових, патентуванням та ліцензуванням прав на них, виплату винагороди їх авторам.

Слід зазначити, що на даний час в Україні, за участю Українського інституту науково-технічної та економічної інформації (УкрІНТЕІ), створена система трансферу технологій - автоматизована система формування інтегрованих міждержавних інформаційних ресурсів (АСФІМІР) [9].

Призначення системи - формування й наповнення автоматизованих баз даних (далі - БД), статистична обробка, обмін технічною інформацією й трансфер технологій з користувачами як усередині країни, так і за її межами. У складі АСФІМІР функціонують три основні бази (БД «Інноваційні технології й розробки», БД «Інвестиційні проекти», БД «Технологічні замовлення») і сім допоміжних баз (БД «Партнери», БД «Експерти», БД «Інвестори», БД «Шукаю експерта», БД «Шукаю інвестора», БД «Заявки на додаткову інформацію», БД «Консалтингові й маркетингові послуги»). Основні бази розміщені в Інтернеті на сайті УкрІНТЕІ (<http://www.uinteі.kiev.ua>), на сторінці «Трансфер інноваційних технологій», що дає можливість віддаленим користувачам оперативно ознайомитися з інформацією про нові технології й проекти, а також зорієнтуватися в нових розробках й технологіях.

Таким чином, відповідно до Закону, а також за результатами вивчення та аналізу можливих шляхів реалізації трансферу технологій, є актуальна необхідність у проведенні роботи щодо розвитку науково-технічних ресурсів у сфері цивільного захисту та забезпечення:

- ведення галузевого реєстру технологій, підготовку в установленому порядку для подання МОНмолодьспорту клопотань про занесення відповідної технології до державного реєстру технологій;

- своєчасного подання МОНмолодьспорту звітів про проведення патентно-кон'юнктурних, прикладних наукових досліджень, проектних, конструкторських та випробних робіт, пов'язаних з розробленням і використанням технологій, набуттям, ліцензуванням і захистом прав інтелектуальної власності на них;

- диверсифікації результатів завершених прикладних наукових досліджень та інноваційної діяльності, проектних, конструкторських та випробних робіт насамперед таких, що відповідають сучасному світовому науково-технологічному рівню;

- формування галузевої бази даних та фондів науково-технічної інформації про технології, розроблені з використанням коштів загального фонду державного бюджету, а також доступ до таких баз даних і фондів фізичним та юридичним особам, заінтересованим у використанні відповідних технологій;

- економічної безпеки виробництва і детінізацію операцій з купівлі та продажу товарів, що виготовляються, та послуг, що надаються, з використанням відповідних технологій;

- підготовки та опрацювання проектів нормативно-правових актів з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності.

Підбиваючи підсумки, слід зауважити, що для реалізації механізмів обміну науково-технічною інформацією і трансферу технологій пропонується розвивати науково-технічні ресурси, а саме – створити науково-методологічний інструмент, в основу якого буде закладено використання сучасних інформаційних технологій і автоматизованих систем. Розвиток саме науково-технічних ресурсів на кожному підприємстві, в науковій установі, організації та вищому навчальному закладі, які підпадають під сферу діяльності цивільного захисту, дозволить здійснювати комерціалізацію наукових розробок та ефективно використання науково-технічного потенціалу державної системи цивільного захисту в Україні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про науково-технічну інформацію»
2. <http://www.rttm.ru/about> Российская Сеть Трансфера Технологий (Russian Technology Transfer Network, RTTN).
3. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність»
4. Програма економічних реформ на 2012-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» від 02.07.2010.
5. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій»
6. http://www.innovbusiness.ru/content/section_r_2708FD6C-1DBF-4E56-8931-0E033F912199.html Инновации и предпринимательство. Трансфер технологий. Учебное пособие.
7. <http://transfer.eltech.ru/innov/archive.nsf/0d592545e5d69ff3c32568fe00319ec1/1a2c83ee78f1c39dc3257059002ac9cd?OpenDocument> Трансфер технологий: определение и формы, Томский центр содействия инновациям /А.А.Шапошников/.
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання реалізації Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 01.08. 2007 р. № 95.
9. Наказ МОНмолодьспорту України «Про затвердження Порядку надання відомостей про основні результати наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності та у сфері трансферу технологій» від 11.01. 2012 р. № 10.
10. <http://store.uinte1.kiev.ua/transfer/ua/pages/asfimir.html> Автоматизована система формування інтегрованих міждержавних інформаційних ресурсів (АСФІМІР).

